КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ «ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра природничо-математичної освіти

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації вчителів географії закладів загальної середньої освіти

«ШКІЛЬНЕ ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО: БАЗИС ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА STEM-ОСВІТИ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри природничо-математичної освіти

(протокол № 11 від 14 вересня 2026 року)

Завідувачка кафедри Ольга ТУРИЦЯ

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 6 від 01 жовтня 2026 року)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробник:

Зінкевич Мирослав Володимирович, старший викладач кафедри природничо-математичної освіти Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Напрям підвищення кваліфікації:

- Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення педагогічних працівників кваліфікації закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти. Наказ МОН України від 12.10.2022 р. URL: https://rada.info/upload/users_files/44950214/201728af13d92460d8ed85c99 c33c4c2.pdf

Термін дії програми: з 2027 року по 2031 рік

Рецензенти:

Турицяя Ольга Олегівна, завідувачка кафедри природничо-математичної освіти Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», кандидат педагогічних наук;

Синя Ірина, завідувачка кабінету координації впровадження Нової української школи Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», кандидат педагогічних наук.

©М.Зінкевич

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Актуальність створення програми підвищення кваліфікації вчителів географії закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) «Шкільне географічне краєзнавство: базис для формування національної ідентичності та STEM-освіти» зумовлена важливістю географічної освіти для виховання національної свідомості та патріотизму. Географія є одним із головних інструментів формування громадянської ідентичності та патріотизму. Сьогодні у світі відбувається перехід від розуміння патріотизму як абстрактного гасла, натомість його виховують через практичну взаємодію з простором, екологічну відповідальність та розуміння геополітичної ролі своєї держави. Географічне краєзнавство, як складова шкільного курсу географії, трансформує абстрактне поняття «Батьківщина» у конкретний, емоційно осмислений та науково обґрунтований образ рідного простору. Воно формує усвідомлення себе частиною конкретної території, її історії, культури та державного устрою.

Цільова група: учителі географії закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 год (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми

Теоретична складова освітньої програми буде реалізованою через відеолекції, вебінари. Практична складова - через практичні заняття на місцевості.

Навчальні заняття в синхронному режимі при дистанційній формі навчання проводяться з використанням спеціального програмного забезпечення для проведення вебконференцій з обов'язковою участю слухачів. Інші види занять в асинхронному режимі проводяться в різних форматах за рішенням суб'єкта підвищення кваліфікації.

Самостійна робота слухачів передбачає пошук, опрацювання навчальних матеріалів відповідно до запропонованих завдань. Виконані завдання формують портфоліо, яке оцінюється. Здійснюється самостійна робота в поза навчальний час.

Контрольні заходи передбачають комплексну підсумкову роботу (тест) за завданнями з усіх модулів.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: очно-дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей вчителів географії, необхідних для організації навчання,

виховання і розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898.

Завдання підвищення кваліфікації:

- забезпечити розвиток професійних компетентностей вчителів географії закладів загальної середньої освіти;
- поглибити й розширити знання вчителів географії закладів загальної середньої освіти з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей вчителів географії закладів загальної середньої освіти;
- удосконалити вміння вчителів географії закладів загальної середньої освіти відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку;
- поглибити й розширити знання і вміння необхідні для формування національної ідентичності.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться

Удосконалення професійних компетентностей слухачів здійснюється відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом МОН України від 29.08.2024 року № 1225.

А2. Предметно-методична компетентність: здатність формувати і розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності і наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти; здійснювати інтегроване навчання здобувачів освіти; добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти.

Г2. Організаційна компетентність: здатність організовувати процес навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти; організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- знає алгоритми формування національної ідентичності та організації STEM-краєзнавчого проєкту;
- розуміє роль географічного краєзнавства у формування громадянської ідентичності та патріотизму;
- вміє ефективно застосовувати базові форми і методи краєзнавчої роботи.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання розглядається як засіб одержання зворотної інформації про результативність підвищення кваліфікації та внесення коректив у методику роботи зі слухачами курсів. Оцінювання вербальне.

Контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично. На практичних заняттях — індивідуальне та фронтальне опитування, виконання завдань; на лекціях — експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми.

Виконані практичні завдання формують портфоліо, яке оцінюється. Загальними критеріями оцінювання портфоліо є знання теоретичного матеріалу його аналіз, рівень розвитку вміння його застосувати. Портфоліо повинно містити 4 виконаних завдань, кожне з яких оцінюється 4-ма балами. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 16 балів. Прохідний бал — 8.

Контрольні заходи передбачають комплексну підсумкову роботу (тест) за завданнями з усіх модулів. На етапі завершення навчання передбачено підсумковий тест із 8 завдань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 16 балів. Прохідний бал — 12.

Умовою отримання сертифіката є оцінка за портфоліо більше 8 балів та за підсумковий тест більше 12 балів.

Для отримання сертифіката із 32 балів потрібно набрати 20 балів за портфоліо та підсумковий тест.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: сертифікат, за умови відвідування не менше 50% авдиторних занять та успішне виконання підсумкового тесту.

Вартість: безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з 4 модулів та 8 взаємопов'язаних тем. Програмою передбачено лекційні і практичні заняття та практикум. Особливістю є аналіз та оцінка тематичних компонентів змісту модельної навчальної програми.

Самостійна робота передбачає аналіз змістової частини програми та структурування видів навчальної діяльності за групами навчальних результатів.

Підсумкові заходи передбачені до усіх модулів.

Впродовж навчання слухачі формують портфоліо, яке має містити виконані практичні завдання до кожного модуля. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 16 балів. Прохідний бал — 8.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 8 завдань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 16 бали. Прохідний бал — 12.

Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво / сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 8 год — лекційні заняття, 16 год — практична робота, 4 год — самостійна робота, 2 год — контрольні заходи.

Назва навчальних тем	**Кількість годин**				
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Контрольні заходи**	**Усього**
Організаційне заняття		2			2
МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади формування ідентичності					
Тема 1.1. Національна ідентичність як складник громадянської компетентності в шкільній географії.	2				2
Тема 1.2. Нормативно-правове забезпечення та ціннісні орієнтири географічної освіти в Україні.	2				2
Разом за модулем	**4**				**4**
МОДУЛЬ 2. Націєтворчий потенціал шкільних курсів географії					
Тема 2.1. Топоніміка, етногеографія та краєзнавство як інструменти формування національної свідомості.	2				2
Тема 2.2. Географічний простір України: деконструкція міфів та формування сучасного геополітичного мислення.		2	2		4
Разом за модулем	**2**	**2**	**2**		**6**
МОДУЛЬ 3. Методичний інструментарій та практичні кейси вчителя					
Тема 3.1. Інтерактивні технології, STEM-підходи та цифрові мапи у викладанні географії рідного краю.	2				2
Тема 3.2. Проєктна діяльність учнів: від локального патріотизму до		4	2		6

глобального усвідомлення України у світі.					
Разом за модулем	**2**	**6**	**2**		**8**
МОДУЛЬ 4. Практикум «Організація і проведення краєзнавчих досліджень»					
Тема 4.1. Методика проведення досліджень, проєктів, моделювання та практичних робіт краєзнавчого спрямування.		4			4
Разом за модулем		**4**			**4**
Підсумкова робота (тест)				2	**2**
Усього	**8**	**16**	**4**	**2**	**30**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади формування ідентичності

Тема 1.1. Національна ідентичність як складник громадянської компетентності в шкільній географії.

Поняття «національна ідентичність», «громадянська самосвідомість», «просторова грамотність». Роль географічного мислення у сприйнятті власної країни. Зв'язок між географічною оболонкою, культурою та ментальністю народу.

Тема 1.2. Нормативно-правове забезпечення та ціннісні орієнтири географічної освіти в Україні.

Аналіз Державного стандарту базової середньої освіти. Наскрізні вміння та ключові компетентності НУШ через призму національно-патріотичного виховання на уроках географії.

МОДУЛЬ 2. Націєтворчий потенціал шкільних курсів географії.

Тема 2.1. Топоніміка, етногеографія та краєзнавство як інструменти формування національної свідомості.

Вивчення походження географічних назв (топоніміки) України як маркерів історичної пам'яті. Етногеографічні особливості регіонів. Методика організації шкільних краєзнавчих досліджень та екскурсій.

Тема 2.2. Географічний простір України: деконструкція міфів та формування сучасного геополітичного мислення.

Позиціонування України на політичній та економічній картах світу. Розвінчування радянських та російських імперських географічних міфів. Формування почуття гордості за природно-ресурсний та людський потенціал Батьківщини.

МОДУЛЬ 3. Методичний інструментарій та практичні кейси вчителя

Тема 3.1. Інтерактивні технології, STEM-підходи та цифрові мапи у викладанні географії рідного краю.

Використання геоінформаційних систем (ГІС), віртуальних екскурсій та інтерактивних карт (StoryMaps) для візуалізації українського простору. STEM-проєкти на уроках географії: «Моя громада на карті України».

Тема 3.2. Проєктна діяльність учнів: від локального патріотизму до глобального усвідомлення України у світі.

Алгоритм розробки дослідницьких проєктів екологічного, економічного та культурного спрямування. Інтеграція географії з історією України, літературою та мистецтвом.

МОДУЛЬ 4. Практикум «Організація і проведення краєзнавчих досліджень»

Тема 4.1. Методика проведення досліджень, проєктів, моделювання та практичних робіт краєзнавчого спрямування.

Аналіз тем досліджень у програмі з географії. Вибір тем досліджень відповідно до змісту уроку та можливостей їх реалізації. Етапи реалізації та оформлення результатів дослідження.

Проєкти у шкільних курсах та їх характеристика. Практичні роботи, пов'язані із використанням краєзнавчого матеріалу та основні вимоги до їх виконання. Алгоритми організації та реалізації STEM-краєзнавчих проєктів

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Алгоритми проведення базових видів діяльності краєзнавчого спрямування.
2. STEM-краєзнавчі проєкти: Цифрова мапа екології громади. Смарт-туризм: STEM-путівник. Зелена енергія нашого регіону.
3. Мікротопоніми -- маркери історичної пам'яті рідного краю.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2022 № 972. URL:https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinskashkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti

2. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (зі змінами).
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text

3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX . Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text

4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029р.
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text

5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text

6. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.04.2022 № 324)

8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 № 904 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти».
URL:https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programi-pidvishennya-kvalifikaciyi-vchiteliv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-yaki-vprovadzhuyut-novij-derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti

9. Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 № 1120 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».
URL:https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08. 2019 № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами).
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text
URL:https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-viyavlennya-reaguvannya-na-vipadki-domashnogo-nasilstva-i-vzayemodiyi-pedagogichnih-pracivnikiv-iz-inshimi-organami-ta-sluzhbami

Основна література

1. ArcGIS StoryMaps (arcgis.com) — міжнародний інструмент для створення інтерактивних мультимедійних карт, історій та краєзнавчих проєктів.
2. Географія: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / С. П. Запотоцький, М. В. Зінкевич та інші. - Тернопіль : Астон, 2025. - 272 с.
3. ДНВП «Картографія» (ukrmap.com.ua) — офіційні навчальні карти, атласи та інтерактивні версії посібників з географії України.
4. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України / М. С. Дністрянський. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2010. (Аналіз геополітичного статусу та державних кордонів).
5. Жук С., Крисюк Т. Формування національної ідентичності учнів у процесі вивчення географії рідного краю // Географія та економіка в рідній школі. — 2021. — № 4. — С. 12–16.
6. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки.— К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018.— 56 с.
7. Круль В. П. Топоніміка в шкільному курсі географії: теорія і практика / В. П. Круль. — Чернівці : Рута, 2018. (Методичні вказівки щодо деколонізації топонімів).
8. Методи суспільно-географічних досліджень: навчально методичне видання / за ред. К. Мезенцева. Київ: Видавництво «Фенікс», 2021. 100 с.
9. Національний портал геопросторових даних (nsdi.gov.ua) — картографічна основа для практичних занять учнів з геоінформаційних систем (ГІС).
10. Освітня платформа «Всеукраїнська школа онлайн» (lms.e-school.net.ua) — відеоуроки, методичні матеріали та тести з географії для 6–11 класів.
11. Руденко Л. Г. та ін. Україна: географічний атлас для вчителів / за ред. Л. Г. Руденка. — Київ : ДНВП «Картографія», 2020.
12. Український інститут національної пам'яті (УІНП) (uinp.gov.ua) — матеріали проєкту «Південь без міфів», «Український Схід», карти деколонізації топонімії та історико-географічні розслідування.
13. Шевченко В. О. Етногеографія України: Навчальний посібник / В. О. Шевченко. — Київ : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2019. (Матеріали для формування етнокультурної самосвідомості).

Додаткова література

1. Ukraïner URL:https://www.youtube.com/@ukrainernet
2. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія практика (друга половина XX - початок XXI ст.) : монографія / О. І. Локшина. – К.: Богданова А.М., 2009. - 404 с.
3. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7-9 класах у природничій галузі / автори: Р. Шаламов, Б. Завидовський, М. Сардига, С. Бабій – Київ, 2025. - 109 с.